

Asia: VN/26633/2024

Lausuntopyyntö perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Mietinnössä ehdotetaan, että perustuslain 10 §:n 2 momentissa säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta. Nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin säännöstekstistä.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

-

2. Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentteihin lisättäisiin rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

-

3. Mietinnössä ehdotetaan tiedustelutoimivaltuuksien käyttämisen mahdollistamista kotirauhan suojaamissa tiloissa. Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

-

4. Mietinnössä ehdotetaan perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien sanamuotojen muuttamista vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä. Molemmissa momenteissa käytettäisiin ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

-

5. Pidätkö perusteltuina mietinnön liitteessä esitettyä arviointia ja johtopäätöksiä kotirauhan suojan rajoittamista koskevan lakivarauksen ja Euroopan unionin lainsäädännön suhteesta?

-

6. Muut huomionne työryhmän mietinnöstä

Journalistiliitto kommentoi esitystä sananvapauden ja journalistin lähdesuojan näkökulmasta.

Journalistin tietolähteen suoja on kiinteä osa sananvapautta ja siten osa länsimaista demokratiaa. Jos luottamuksellisen viestin ja kotirauhan suojaa voidaan jatkossa rajoittaa aiempaa laajemmin, voi se vaikuttaa myös journalistiseen tiedonhankintaan ja sitä kautta myös yleisön tiedonsaantioikeuden käytännön toteutumiseen.

Mietinnössä lähdesuoja tunnistetaan osaksi sananvapauden ydintä:

”Perustuslakivaliokunnan perusoikeusuudistuksen yhteydessä ilmaiseman käsityksen mukaan perusoikeuksia rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelyistä (PeVM 25/1994 vp, s. 5). Oikeusturvavaatimuksen vuoksi on selvää, että tavallisen lain tasoisessa sääntelyssä on huolehdittava riittävästä oikeusturva- ja valvontajärjestelyistä. ...

Oikeusturvajärjestelyt voivat sisältää muita menettelyllisiä takeita, kuten velvollisuuden ilmoittaa tiedonhankinnasta tiedonhankinnan kohteelle, yksilön mahdollisuuden erityisten oikeussuojakeinojen käyttöön ja toimivaltuuksien käytön dokumentointivelvoitteen, samoin kuin rajoituksia toimivaltuuksilla saadun tiedon käytölle sekä muiden perusoikeuksien suojaamiseen palautuvia rajoituksia tiedonhankinnalle esimerkiksi lähdesuojan turvaamiseksi. Tuomioistuimen etukäteen antama lupa ei voi korvata jälkikäteistä kontrollia sellaisenaan, koska perusoikeuden rajoituksen kohde ei voi osallistua etukäteiseen päätöksentekoon (PeVL 35/2018 vp ja PeVL 36/2018 vp).”

Em. sitaatti liittyy lähdesuojan turvaamisen osaksi perusoikeuden rajoittamiseen liittyviä välttämättömiä oikeusturvajärjestelyjä. Onkin olennaista, että esitetyn kaltaisen perustuslain muutoksen mahdollistamassa, viranomaisten tiedonhankintatoimivaltuuksia koskevassa sääntelyssä otetaan huomioon myös journalistin tietolähteen suojan turvaaminen mahdollisimman konkreettisin turvamekanismein.

Säädettäessä laki nyt ehdotettavien muutosten pohjalta tulee siis erityisesti varmistua siitä, että mitään epäselvyyttä sananvapauslain 16 §:ssä turvatun lähdesuojan turvaamisesta lakia sovellettaessa ei jää. Esitetyn muutoksen mahdollistama tiedonkeruu ei voi johtaa sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvien tietojen hankintaan. Oikeusturvatakeet tulee siis selkeästi ja konkreettisesti määritellä tulevilla esityksillä ja tarvittaessa myös lakitekstissä. Samalla on syytä todeta se, että lähdesuojan henkilöpiiri on eurooppalaisen medianvapauslainsäädännön (2024/1083) myötä laajentunut.

Oras Tytti
Suomen Journalistiliitto ry